

IRÁNYTŰ ÉS TÉRKÉP

Második éve teljesítenek szolgálatot Császár János és Santa László határőrök. Császár János egyébként kőműves, Santa László pedig szobafestő. Csongrád megyéből vonultak be és együtt kerültek a Tisza menti őrsre.

— Mély álomból ébresztett akkor az ügyeletes — emlékezik Császár János. — Huszonkét órától hajnali négyig indultam szolgálatba. Hosszú lesz az éjszaka, gondoltam. Esett az eső.

— Egy órákor a sötétben egy nő alakja tűnt fel előttem. Először azt hittem, Bertha Gizit, az egyik tanyából. De mit keresne ő itt éjjel? Egyre izgatottabb lettem. Még nem fedtem fel magam. Néhány méterre tőlem állt az idegen. Nézelődött. A nyakába akasztott iránytűjét és a térképet nézegette zseblámpája fényénél, persze hiába. Rávilágítottam, s amikor felöttem a jelzőrakétát, nagyon megijedt és sírni kezdett. Nem értettük meg egymást. Ő magyarul nem tudott, én meg németül.

Santa László határőr éjféli után ellenőrzést kapott. Hogy mi volt utána?

— Álcáztam magam és több irányba figyeltem. A hídnál sötét alak tűnt fel. Megállt. Én még jobban fi-

Török Imre határőr felvétele

Császár János és Santa László határőrök szolgálatban, a téli fehérségben

gyeltem. Ekkor vettem észre, hogy a férfi idegen a tájon. Határsértő, villant át az agyamon, és azonnal cselekedtem. Megfelelő távolságból felszólítottam. A határsértő nem tudta, merről jön a hang, s mindkét kezét a magasa emelte.

— Szemüveges, harminc év körüli férfi állt előttem. Hangja remegett, s összevissza hazudozott. A valóság, hogy disszidálni akart.

A két határőr csak egy-

egy történetet mondott el. Egy év alatt akadt több is, de számukra ez volt a legizgalmasabb. Nem dicsekszenek, egyszerűen, szerényen beszélnek. Az a véleményük, hogy az éber szolgálat kötelesség, akár a fegyelem és a példás munka is. Ők, ketten, szép pé tették az őrsöt is. Tataroztak, festettek, és járdát építettek. Több ezer forint értékű társadalmi munkát végeztek.

Gazsó Béla

Tanácskozás Bördányban

Tegnap délelőtt ülésezett Szegeden a járási tanács végrehajtó bizottsága. A felújított tanácsszékházban találkoztak a vb tagjai, délután pedig Bördányba látogattak. Itt Gallai András közéleti tanácselnök számolt be a homoki falu fejlődéséről, eredményeiről.

Bördálynak 2717 lakosa van, s ebből belterületen 958-an élnek. Ipari üzem igényét másképpen nem tudnincs, az emberek a Mun-

kászor Tsz-ben és a termelőszövetkezeti csoportokban találnak megélhetést. Sokan eljárnak Szegedre, az ipari üzemekbe dolgozni. A közéleti vb kérte a tanácskozást, a szegedi járási tanács végrehajtó bizottságát, hogy többek között nagyobb segítséget adjon a jelenleg folyó kisajátításhoz, mert a lakosság telek- és építési igényét másképpen nem tudják kielégíteni.

Növényvédelem

Csütörtökön a Technika Házában dr. Jermy Tibor, a Növényvédelmi Kutató Intézet igazgatója és Nagy Bálint, a MÉM főosztály-vezetője sajtótájékoztatót ismertette a február 25–27 között megrendezésre kerülő 19. növényvédelmi tudományos értekezlet programját. Elmondták, hogy napirendre került a növényvédelem tudományos alapon való továbbfejlesztése.

Üzemzavar, technológiai hiba

Alig pislog a gáz

Sok panaszos fordult tegnap is szerkesztőségünkhez amiatt, hogy észrevehetően csökkent a városi gáz nyomása. Valóban volt-e ilyen jelenség, s azt mi okozta? — érdeklődtünk a szegedi gázműveknél. Az igazgató és a főmérnök távollétében kérésünkre Bölöni Imre, a szegedi gázművek szolgáltatási osztályának vezetője válaszolt kérdésünkre.

Arról tájékoztattott, hogy tegnap, csütörtökön reggel 7 és 8 óra között a megszokotthoz viszonyítva mintegy 70 százalékos volt a városi gáz nyomása. A visszaesést áramszünet okozta. A fűvők, amelyek a központosított vezetékekbe nyomják a gázt, nem működtek. Más napokon nem volt nyomáscsökkenés.

Arról is tájékoztottunk a városi gázszolgáltatás vonatkozásában: mi okozta, hogy mostanában főleg az NDK-gyártmányú konvektorok égő túlzságosan kormozódtak, egyik órától a másikra nem volt fűtés a lakásokban.

— A szűrők eltömődtek. Miért?

— A korábbinál melegebb, szárazabb gázt adtunk, hogy csökkentsük a páratartalmat, amely az úgynevezett vízgőjűtő zsákoknál okozott problémát. Sajnos, nem számoltunk azzal, hogy a párában szegényebb gáz kiszáritja az 50–60 éves csővezetéseket, amelyeken a sok esztendő alatt szennyező anyagok rakódtak le. Ezeket a nedvesség már nem kötötte le, elváltak a csőfalról és bejutottak a kon-

vektorokba és dugulást okoztak.

— Mi az elhárítás módja?

— A szennyeződést részben szűrőkkel felfogtuk és visszatértünk a korábbi, nedvesebb, párásabb gáz szolgáltatására, hogy a régi csövekben a még bentlevő szennyeződést lekösse. A megengedhetetlenül.

konvektorokban a szűrők tisztítását, vagy kicserélését folyamatosan elvégeztük — fejezte be tájékoztatását Bölöni Imre.

A szerkesztőség megjegyzése: A technológiai hiba sok családnak szerzett kellemetlen órákat, napokat — megengedhetetlenül.

Koncert a szakiskolában

A Kiss György—Onczay Csaba—Baranyai László kamaraegyüttes szerdai, szakiskolai hangversenyének ritka élménye volt a Csajkovszkij-trió előadása. Az orosz romantika sok nagy alkotása között ez az Anton Rubinsteinre emlékező grandiózus mű a nemzeti tradíciók és az Európa-szerte hódító hangszere virtuózitás ötvözte. Nem öncélú ez a muzsika, lírai mondanivalóval jával egycsapásra magával ragadja a hallgatót, s szinte megdöbben a drámai pillanatok emberi mélységével.

Ezekhez a romantikus szépségekhez áll közel a kitűnő technikai képességekkel rendelkező együttes. Zenekart pótló, telt hangú zongorázás Baranyai László erőssége, s ebben még nőtt, amióta utoljára hallottuk. A subtilis hegedűjátékú Kiss György az intonációban és az anyag átélésében jelentősen fejlődött. A minden

hangját gondosan megformáló Onczay Csaba biztos alapja, sőt irányítója a triónak. Az összetanultság és alkalmazkodás, az elképzelés egyfajta megvalósítása a Csajkovszkij-mű kiemelkedő hatása.

A műsor első felében Mozart finom E-dúr harmasa és Beethoven op. 1-ből való Esz-dúr triójának a rokokó túl egyéni bírása az együttes tolmácsolásában sok részletességet csillantott meg, de egészében nem sikerült oly egységesen és meggyőzően, mint a Csajkovszkij-előadás mindhárom tételében. Elismerésre méltó a Mozart-trió harmadik tételének lendületes dallamrajza és a Beethoven-trió Adagiója.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola szegedi KISZ-szervezetét elismerés illeti az ilyen színvonalú hangverseny megrendezéséért. Szatmári Géza

Hantházak és paloták

Járom a környező tanyavilágot. A pusztaméregi vagy ásvóthalmi kisvasút, autóbusz, személyautó, motorkerékpár a „paripám”, de ha az időjárás engedi, leginkább a kerékpárt választom. A tanyai gyűjtőutak eredményei újabb „régiségek” a múzeumban, élőbeszédet muzsikáló „pántlikák”, szaporodó jegyzetfüzetek és fényképek.

Olvasom a napokban Sz. Lukács Imre „Házak tábla nélkül” című írását a Szeged környéki tanyák átalakulásáról. Tanulmányosnak ígérkezik megfigyeléseit szembevetni a magam tapasztalatával. Ott kezdem, ahol ő befejezte: érdemesnek tartaná, ha egy hantházát — a hajdánvolt szegénység, nyomorúság tanúját — megmentenénk muzeális értéknek.

Hantház ma is akad még a volt szegedi tanyavilágban. 1963 tavaszán Rúzsán, a régi Kisjárdán és az ásvóthalmi baromjárdán sikerült fölku-
tatnom két ilyen kezdetleges tanyaházat. Már lakatlanok voltak, de 1956 tájáig mind a kettőt látták. Lásuk a körülményeket, amelyek közt megépültek.

A Rúzsza 911. sz. tanya gazdája, Csordás Mátyásné mondotta:

— 1900-ban osztotta föl a város a ménősjárást, apámék tíz holdat bérültek itt és a következő esztendőben építőttek. Gyöptéglákat vágta ki a legelőből, a jó füves sőmjékből, abból rakták a ház falát. Semmi kötőanyag nem került a hantok közé, csak kívül-belül jó vastagon betapasztották a falat. Melegebb volt ez még a verőtfálnál is, mi öregök lakunk itt, a fiatalok mög a másik tanyában, ami már vályogból épült.

Rakonczi János rúzsai tanárral terveztük, hogy a hantházat megőrizzük „tanyamúzeum”-nak, de mivel messze esett a falutól, a kövesúttól, mégis sorsára hagytuk — remélve, hogy találunk még jobbat is. Az örökösök azóta elbontották.

Az Ásvóthalom 1605. szám alatti hantházát az odaválók gunyhóknak nevezték. Ilyen földkunyhóban lakott évekig Ezsiás Antal is:

— 1924-ben fogtam négy hold földet árendába a várostól. Elsőbb földgunyhó volt a lakásunk. Leástam partos helyen egy méter mélyre, lehetett a gödör olyan hat méter hosszú. Két

végén ágaszlopot állítottam, annak a tetejére tettem a szelemengerendát. A gunyhó oldalát fél méter magasan, meg a két végét gyöphantokból raktuk ki. Aztán a tetejét lehorogfáztuk, rá szalmát, ricaszarat, földet hánytunk. Szoba volt benne, meg konyha, a szobában kemence, földbe vágott lépcsőkön jártunk le. Két évig laktunk benne, aztán a jószágokat tartottuk itt.

Sok tanyai kisbérő lakott a megtelepedés utáni esztendőben ilyen földházakban. Akik eredményesen küszködtek a siványhomokkal és valahogyan megerősödtek, azok pár év múlva rendes tanyaházat sikerítettek és a „lefelé emeletős”-nek csúfolt földkunyhóba az állatokat pásztortították. De a legrosszabb futóhomokon, Átokházán, és a mérgező határban több család még a közel-múlt évtizedeket is hasonló földházban élte le. Tavaly Ásvóthalmán, a Gátsor mellett dűlőben láttam ilyen gunyhót. Ez ugyan nem földbe ásvott hajlék, tehát valamivel egészségesebb, de építésmódja, külső megjelenése a régebbi földházakat formázza. Itt csak néhány éve építettek új, tágas, cseréptetőt tanyát, és a gunyhót ma is használják.

Föllelhetők hát még a sivány homoktájon valamikor körömszakadtáig gürölő kisbérők régi hajlékai és Rúzsán sikerül is egy alkalmatosat megvédeni. A rúzsai vezetők támogatásának köszönhető, hogy a fa-

luhoz közel, az öttömösi kövesút mellett egy századeleji bérőltanya „tanyamúzeum” rangjára emelkedik. Lassan körülölelője majd a fejlődő falu, de annál szembeszökőbben emlékeztet az itt élők múltjára, küzdelmes hétköznapijaira.

A napjainkban épülő sá-tortetős kockaházak látványa ismertebb. Ma már nemcsak az izmosodó tanyaközségekben sorakoznak utcahosszan modern lakóházak, hanem a határban is egyre több új cseréptető és kőporos házvakolat üde színe virít. Különösen ott, ahol a tanya körül barackos, almás és szőlőskert telepszik meg. A megszéldített, okosan kihasznált futóhomok megtermi a maga gyümölcsét.

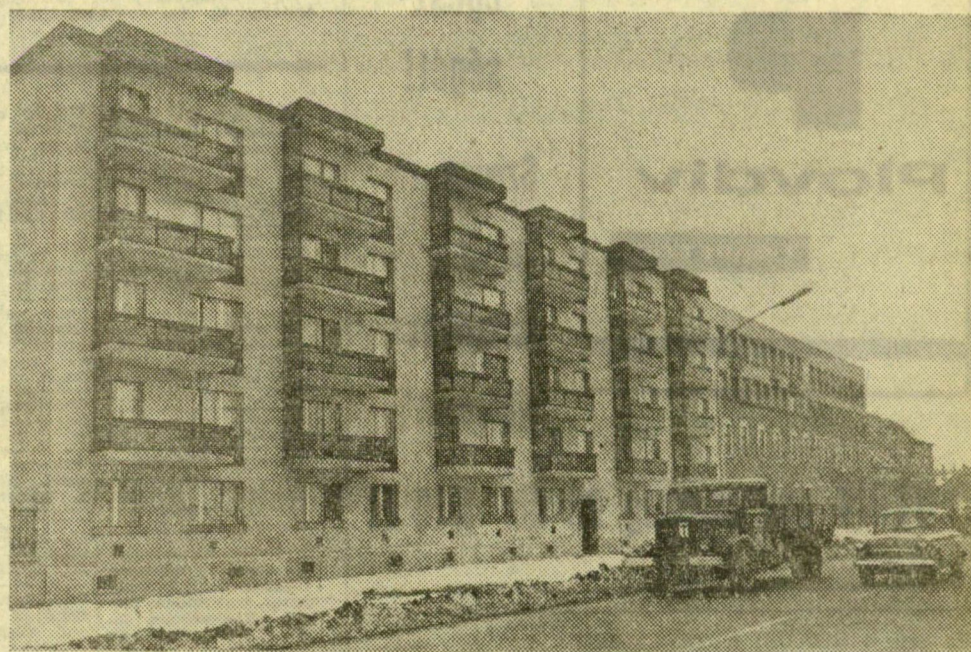
A javuló utakkal, újabban villanyvezetékekkel behálózott tanyai táj fokozatosan leveti régi, megkopott köntösét. De Sz. Lukács cikke a jelenben csak a domaszéki, üllési, balástyai „paloták”-ra utal. Vannak még a tanyavilágban nádtetős, tényérnyi ablakú, gerendás, sőt néhol szabadkéményes tanyaházak is, s bennük erejüktől telhetően dolgozó, de már nehezen mozduló öreggek. Igen, a fehér falú, nádtetős tanyákat többnyire az idősebbek lakják, s ők már nem építenek új házakat, ha futná a pénzükből, akkor sem. Ragaszkodnak a régihez, a megszokotthoz. A hagyományos életforma, az olykor visszahúzó múlt és a kialakuló új együtt van a mi tanyavilágunkban.

Juhász Antal

Lenin Kun Béla egyik broszurájáról

A Szovjetunióban megjelent Lenin összes művei ötödik kiadását új kötettel egészítik ki, amely újonnan feltárt Lenin-dokumentumokat tartalmaz. A Nauka I Zsizny szovjet folyóirat ezzel kapcsolatban ismerteti Lenin megjegyzését Kun Béla egyik Kolozsvári néven írt broszurájáról. A Forradalomból forradalomba című 1920-ban kiadott könyvecskehez Lenin a következő megjegyzést fűzte: „A broszúra jól tükrözi a szerző forradalmi meggyőződésének szilárdságát, a forradalomba vetett törhetetlen hitét. Jó észrevételek vannak benne a pártól, arról, hogy milyennek kell lennie. Jól bírálja a szociáldemokráciát is. De óriási fogyatéka: a tények teljes hiánya. Ez gyengvé teszi a broszurát.”

Épült: 1957–1969

Moszkvai körút 24

(18.) A különböző típusútervek adaptálásából, helyszíni alkalmazásából általában kellemes megjelenésű bérházak kerülnek a szegedi utcákra. Ez az épület — Berniczky József terve — sem csúnyább vagy szebb a többinél, ha homlokzata hasonló is például a Jósika utca 45. számú házéra.

PÉNTEK,
1969. FEBRUÁR 21.

DÉLMAGYARORSZAG 5